

Силсилаи тарбияи фарзандон, қисми
бистунухум: Бинои ахлоқи кӯдак:
Асоси дуюм, ҳуқу хӯи садоқат ва ростӣ

سلسلة تربية الأولاد، القسم التاسع والعشرون: عن بناء

الأخلاقي للأولاد، الصدق والأمانة

< Тоҷикӣ - Tajik – الطاجيكية >

Таҳия: Ҳақназаров Тоҳир

إعداد: حقنظراو طاهر

Силсилаи тарбияи фарзандон, қисми бистунухум: Бинои ахлоқии кӯдак:

Асоси дуом, хулқу хӯи садоқат ва ростӣ

Хулқу хӯи садоқат ва ростӣ як асли муҳим аз аслҳои ахлоқи исломӣ аст, ки инсон барои устувори он ниёз ба саъю кӯшиши зиёде дорад. Расули Худо (с) ҳам дар мавриди устувор намудани он дар вучуди кӯдак таваҷҷӯҳи зиёд мекарданд. Аз ин хотир рафтори падару модарро бо кӯдаконашон назорат менамуданд, ки мабодо онҳо бо хӯи пасти кизбу дурӯғ бо кӯдаконашон бархӯрд намоянд. Он ҳазрат (с) як қоидаи умумӣ вазъ мекарданд, ки кӯдак низ дар муоширату рафтору кирдори инсонӣ ба монанди дигарон инсон аст ва ҳуқуқи хоси худро дорад, бинобар ин, набояд падару модар ӯро бо ҳар василаи мумкин фиреб кунанд ва дар муошират мавриди бетаваҷҷӯҳиву беаҳамияти қарор диҳанд.

Чунонки дар ривоят омадааст, Абдуллоҳ ибни Омир гуфт: «*Рӯзе Паёмбари Худо (с) дар хонаи мо буданд, модарам маро фаро хонда гуфт: «Биё, чизе ба ту бидиҳам». Паёмбари Худо (с) ба модарам гуфтанд: «Чӣ чизеро мехоҳӣ ба ӯ бидиҳӣ?»*. Модарам гуфт: «*Мехоҳам хурмо ба ӯ бидиҳам*». Расули Худо (с) ба ӯ фармуданд: «*Агар ту (ӯро фиреб диҳӣ ва) чизе ба ӯ надиҳӣ дурӯғе ба зиёни ту навишта хоҳад шуд*».¹

Дар ривояти дигаре Расули Худо (с) фармуданд:

«*Касе ба кӯдаке бигӯяд: «биё инро ба ту бидиҳам», аммо ба ӯ надиҳад (ба унвони) дурӯғе барои ӯ навишта мешавад*».²

Рабеъаи Шайбон гуфтааст: «*Ба Ҳусайн ибни Алӣ (р) гуфтам: «Чӣ чизеро аз Расули Худо (с) омӯхта, ҳифз кардаӣ?»* Гуфт: «*Аз Ӯ ин ҳадисро омӯхта, ҳифз кардаам: «Он чиро, ки (дар хуб ё зишт буданиш ва ё дар ҳалолу ҳаром буданиш аз назари гуфтору кирдор) шакку тардид дорӣ, тарк кун ва он чиро, ки (дар ҳалолу нек буданиш яқин дорӣ) баргир, зеро садоқату дурустӣ (дар ҳар чизе мӯҷиби) итминону оромиши қалб аст ва кизбу дурӯғ боиси ба сӯтӯҳ омадан ва изтиробии хотир мебошад*»».³

¹. Ба ривояти Абудовуд аз Абдуллоҳ ибни Омир (р).

². Ба ривояти Имом Аҳмад аз Абуҳурайра (р).

³. Ба ривояти Тирмизӣ, Аҳмад ва Ибни Ҳиббон.

Бегумон, гузаштагон дар мавриди устувор сохтани ин хулқу одат, ки садоқату ростӣ дар ваъда додан низ чузъи он аст, таваҷҷӯҳи зиёде намудаанд, хоҳ ваъдаи бузургтарҳо барои хурдтарҳо бошад ва ё ваъдаи кӯдакон нисбат ба яқдигар.

Чунонки дар ривояте омадааст, Абдуллоҳ гуфт: «Аз нақли ривоятҳои дурӯғин бипарҳезед, чаро ки дурӯғ ба василаи кӯшишу шӯхӣ ислоҳ намешавад ва набояд ҳеҷ як аз шумо ба фарзанди худ ваъдае бидиҳад, сипас онро барояш анҷом надихад».⁴

Ҳамчунин омадааст, ки Сулаймон ибни Довуд ба писараш гуфт: «Эй писарам! Вақте ваъда додӣ, хилофи ваъда макун, чун хилофи ваъда муҳаббатӣ дӯстиро ба кинаву душманӣ табдил хоҳад дод».⁵

Асоси сеюм, риояи ҳифзи асрор

Паёмбари Худо (с) ба тарбияву парвариши кӯдакон бар риояи ҳифзу нигоҳдории асрор таваҷҷӯҳи зиёде намудаанд, зеро ҳифзи асрор дарвоқеъ салоҳу дурусткории кӯдакро дар ҳол ва ояндаи ӯ муҷассам мекунад, саломативу устувории хонаводаву ҳаракати дурусти онро равшан месозад ва мӯчиби ҳифзу ҳаросати сохтори ҷомеа мегардад. Зеро кӯдаке, ки ба ҳифзу нигоҳдории асрор одат мекунад, қатъан нерӯи шуҷоату қудрати контроли забон дар вучуди ӯ рушд менамояд. Дар натиҷа, чунин нерӯву қудрате итминону эътимоди иҷтимоӣ ва ҳифзи асрори яқдигарро дар миёни мардум фароҳам месозад.

Дар ривоят омадааст, ки Абдуллоҳ ибни Ҷаъфар (р) гуфт: «Рӯзе Расули Худо (с) маро бар пушти худ савори чорпое карда, матлаберо ба пинҳонӣ ба ман фармуданд, ки онро ба ҳеҷ кас нагӯям ва беҳтарин чизе, ки барои рафъи ҳоҷат худро дар канори он пинҳон медошт, пушти замини баланд ва ё девори боғи хурмо буд».⁶

Намунаи ҳифзи асрори Пайғамбар (с)-ро қаблан баён намудем он ҷо, ки Анас (р) ба хотири анҷом додани коре барои Расули Худо (с) аз бозгашт ба назди модараш таъхир кард, модараш ба ӯ гуфт: «Чӣ чиз туро нигоҳ дошт, ки таъхир намудӣ?» Анас гуфт: «Расули Худо (с) маро ба дунболи кори зарурӣ ва шахсӣ фиристоданд, то барояшон анҷом диҳам». Модараш гуфт: «Он кор чӣ буд?» Анас гуфт: «Кори сиррию маҳрамони Расули Худо (с) аст». Модараш гуфт: «Пас рози Расули Худо (с)-ро нигоҳ дор ва онро маҳфуз бидор».

⁴. Ба ривояти Имом Самъонӣ аз Абуисҳоқ аз Абуаҳвас аз Абдуллоҳ (р).

⁵. Ривоят аз Яҳё.

⁶. Ба ривояти Муслим.

Ба ростӣ, ин гуфтаи модари мӯъмин ва парҳезкори бисёр огоҳ дарсе аст барои ҳамаи модарон, то ин ки ҳифзи асрорро ба кӯдакони худ биомӯзонад ва ононро роздору амонатдор тарбия кунанд.

Асоси чорум риояи амонатдорӣ

Бояд донист, ки амонатдорӣ ахлоқи асиле аст, ки сарвари мо ҳазрати Муҳаммад (с) аз ҳамон ибтидои кӯдакӣ то даврони рисолаташон дорои ин гуна сифат буданд, ҳатто мушрикон низ ўро ба «Содиқи амин» таърифу тавсиф менамуданд. Ин худ панду ибрате аст барои кӯдакони мусалмон, то ба Расули Худо (с) иқтидо кунанд ва роҳу равиши ўро пеш гиранд, то ин ки битавонанд дар оянда бар асоси он даъват ба сӯи Худои поку муназзахро ўҳдадор шаванд.

Расули Худо (с) ҳадду марзи масъулияти фарзандро дар баробари молу дороии падараш таъйин фармудаанд, то ин ки ба унвони фарди амин бидуни исрофу харчи беҳуда иқдом ба ҳифзу ниғаҳбонии он бинамояд. Чунонки фармудаанд:

*«...Фарзанд ҳофизу сарпарастии моли падараш аст ва ӯ масъули зердасти худ мебошад».*⁷

Чунонки мулоҳиза мешавад, Паёмбари Худо (с) ба хулқи амонатдорӣ ва ба риояву решадор сохтани он дар вучуди кӯдак тавачҷӯҳи зиёд кардаву таъкид намудаанд ва ҳаргиз розӣ набуданд, ки кӯдак дар ин рукни асосӣ дучору лағжиш шавад.

Имом Нававӣ (рах) дар «ал-Азкор» дар китоби (Ибни Синнӣ) аз Абуллоҳ ибни Бисри саҳоба ривоят намуда, гуфтааст: «Модарам миқдоре ангури чидашуда ба ман дод, то онҳоро барои Расули Худо (с) бибарам, аммо ман қабл аз он ки онҳоро ба он ҳазрат (с) бирасонам, миқдоре аз онҳоро хӯрдам. Вақте ки он ангурҳоро овардам, он ҳазрат (с) ба хотири амонатдориро риоя накарданам гӯшҳоямро гирифта фармуданд: «Эй хатокор!».

Асоси панҷум, риояи саломатӣ аз кина

Табиист, ки солим мондани сина аз кина як навъ тавозуну баробарии равониро барои инсон ба вучуд меорад ва ўро бар муҳаббати хайру салоҳи ҷомеа одат медиҳад ва роҳи нерӯи хайру баракатро барои ҷомеаи башарӣ ба сӯи болотарин арзишҳои он

⁷. «Саҳеҳ»-и Бухорӣ.

мекушояд. Чунонки Пайғамбари акрам (с) кӯдаки тарбиятшуда, Анас ибни Молик (р)-ро мавриди хитоб қарор медиҳанд, ки чирку касофати даруни худро дар субҳгоҳу шомгоҳ бишӯяд, нисбат ба бадрафториву беадабие, ки дар мавриди ӯ мешавад, гузашт дошта бошад, қалбашро аз боқимондаҳои васавасаҳои шайтон ва андохтани он дар мағзҳову дарунҳо фориф созад. Пас, мо низ бо синаи поку нияти соф ба ин нидои азиму шигифтангез гӯш фаро диҳем. Анас ибни Молик (р) мегӯяд: *“Расули Худо (с) ба ман фармуданд: «Эй писари азизам! Агар қодирӣ, бидуни ин ки ғиллу ғашше нисбат ба касе дар қалбат бошад, субҳу шаб кунӣ, пас то метавонӣ, ин корро бикун».* Сипас фармуданд: *«Эй писарам! Он кор аз роҳу равиши ман аст (ва бидон) вакасе, ки роҳу равиши маро зинда гардонад, ба дурустӣ маро дӯст медорад ва касе, ки маро дӯст дорад, бо ман дар бихишт мебошад».*⁸

Табиист, ки бихишт ва ҳамроҳ шудан бо Расули Худо (с) дар бихишт барои касе имконпазир аст, ки ин қудрату тавоноиро дошта бошад, ки қалбаш аз ғиллу ғаш, кинаву ҳасад ва аз пастиву разолат солим ва дур бошад.

Намунаи амалӣ аз рафтори Паёмбар (с) бо кӯдакон

Дар поёни ин боб намунае аз рафтори Расули Худо (с), ин роҳбар ва намунаи некӯи ҷаҳони инсониятро барои хонандагони мӯхтарам баён мекунем, то бидонанд, ки Паёмбари гиромӣ (с) бо кӯдакон чӣ гуна рафтор мекарданду ба онон дастур медоданд ва ё аз чизе наҳӣ мекарданд. Чӣ гуна бо онон вомехӯрданд, шӯҳӣ менамуданд, пушти сарашон меистоданду ба онон лабханд мезаданд, ҳеч гоҳ дар баробари онҳо ҳашмгин намешуданд ва эшонро мавриди итобу сарзаниш қарор намедоданд. Билохира, чӣ гуна ақида ба қазову қадарро амалан дар замири онон собиту устувор мегардониданд.

Инак ҳадиси Анас (р)-ро бо ривоятҳои мухталиф, ки ҳар кадом дорои фоидаи хоссе мебошад, баён мекунем:

1. Дар ривоят омадааст, ки Анас ибни Молик (р) гуфт: *“Муддати даҳ сол хидмати Расули Худо (с)-ро намудам. Қасам ба Худо! Дар ин муддат ҳаргиз ба ман уффи нагуфтанд ва ҳеч гоҳ намегуфтанд: “Чаро чунину чунон кардӣ?”*⁹

⁸. Ба ривояти Тирмизӣ аз Анас (р).

⁹. Ба ривояти Имом Аҳмад, Бухорӣ, Муслим ва Абудовуд аз Анас ибни Молик (р).

2. Дар ривояти дигар омадааст, ки Анас (р) гуфт: «Расули Худо (с) хушхулқтарини инсонҳо буданд. Рӯзе маро барои коре фиристоданд. Бо худ гуфтам: «Меравам барои анҷом додани он чӣ Расули Худо (с) ба ман дастур додаанд». Пас, рафтам ва дар бозор ба чанд нафар кӯдак, ки бозӣ мекарданд, вохӯрдам, ногаҳон дидам, Расули Худо (с) пушти сарам ҳузур доранд. Ба Ӯ нигаристам, дидам, ки механданд ва фармуданд: «**Эй Анаси хурдсол! Оё рафти барои анҷоми он чӣ, ки ба ту дастур додам?**». Гуфтам: «Оре, эй Расули Худо (с), меравам!»

Анас мегӯяд: «Қасам ба Худо, нӯҳ сол аст барои Расули Худо (с) кор мекунам ва аз ӯ надидаам дар бораи коре, ки анҷом додам, бифармоянд: «Чаро чунину чунон кардӣ?» Ва ё дар бораи он чӣ, ки анҷом намодаам, бифармоянд: «Чаро чунин ва чунон накардӣ?»¹⁰

3. Дар ривояти дигаре омадааст, ки Анас (р) гуфт: «Даҳ сол Пайгамбари акрам (с)-ро хидмат намудам, анҷом додани ҳар кореро, ки ба ман дастур медоданд ва ман вақте нисбат ба он кор сустиву кӯтоҳӣ меварзидам, ҳаргиз маро маломату сарзаниш намекарданд ва агар аҳён як аз афроди аҳли байташон маро сарзаниш менамуд, он ҳазрат (с) мефармуданд: «**Ӯро бигзоред ва аз ӯ даст бардоред, зеро агар бар анҷоми он қодир мебуд ва ё муқаддар мешуд, ки анҷом гирад, ҳатман анҷом мегирифт**».¹¹

Оре, тамоми ин ривоятҳо аз он гувоҳӣ медиҳанд, ки Паёмбари Худо (с) дар мавриди поягузори ахлоқи некӯ дар замири кӯдакон амалан таваҷҷӯҳу таъкиди бисёре намудаанд, то ин ки бар устувортарини ахлоқ ва собиттарини одат дар баробари зӯрозмоиҳои моддӣ, ки дар ҳаёти иҷтимоӣ ва дар тӯли зиндагии мардум интизори онҳо меравад, парвариш ёбанд. Дар натиҷа, ба василаи ахлоқи исломӣ, дар баробари тӯфони афкори инҳирофӣ, ки дар асри кунунӣ ба воситаи ҷомеаи ноогоҳ дар нафсҳои мӯъминон роҳ меёбанд, дасту панҷа нарм кунанд.

Умед аст, ки Худованд ҳамаи моро ба ахлоқи ҳасана, сабри ҷамил, ҳилми зиёду сахову ҷавонмардӣ муваффақ бигардонад, зеро Худованд шунаво ва иҷобаткунанда мебошад.

¹⁰. Ба ривояти Муслим.

¹¹. Ба ривояти Имом Аҳмад аз Анас (р).

